

LihaFoorumi 2010, 8.2.2010, Oulunsalo
maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila

Katsaus maatalouspolitiikkaan

Arvoisat maatalousyrittäjät, hyvät naiset ja miehet

Tulin erittäin mielelläni puhumaan tähän tilaisuuteen. Arvostan sitä, että MTK on nostanut markkinaedunvalvonnan tavoitteissaan korkealle. Täällä teillä on mahdollisuus pohtia liha-alan tulevaisuutta ja niitä toimia, joita edunvalvonnalta odotatte.

Tuottajien markkina-aseman vahvistuminen olisi hyvin tärkeää. Joudumme tulevaisuudessa kohtaamaan entistä epävakaammat markkinat sekä mahdollisesti suuriakin tuottajahintojen ja tuotantokustannusten muutoksia. Yhteiskunnan keinot markkinoiden sääntelyyn ovat kuitenkin samaan aikaan vähentyneet. Maailman vapaakauppaneuvottelut eli WTO-neuvottelut luovat lisäpainetta markkinoiden vapauttamiseen ja sääntelyn vähentämiseen.

Nykyiset EU:n maatalouspolitiikan päätökset ovat voimassa vuoden 2013 loppuun asti. Markkinoiden ohjauskeinoja tarvitaan tämänkin jälkeen. EU:n maatalouspolitiikan avulla olisi taattava elintarvikkeiden tasainen saatavuus, vakaat tuottajahinnat ja kohtuulliset kuluttajahinnat. On vaikea uskoa, että näitä tavoitteita saavutettaisiin ilman jonkinlaisia markkinoiden säätelykeinoja ja turvaverkkoja.

Parhaillaan EU:ssa toimii ns. maidon korkean tason työryhmä. Tämä ryhmä etsii maitosektorille keskipitkän ja pitkän aikavälin keinoja, joilla voidaan vakauttaa maidontuotantomarkkinoita maitokiintiöjärjestelmän päättymisen jälkeen. Kiintiöjärjestelmään päättyy vuonna 2015. Mahdollisina keinoina ryhmässä on noussut esiin tarve lisätä ja kehittää tuottajien ja teollisuuden välisiä tuotantosopimuksia sekä luoda maitoalalle futuurimarkkinat. Futuurit voisivat vähentää alan hintavaihteluja. Tämän maitoryhmän työn tuloksia voidaan toivottavasti hyödyntää EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa myös muidenkin tuotantosuuntien kohdalla.

Viime viikolla Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA julkisti tutkimuksen elintarvikkeiden hinnanmuodostuksesta ja elintarvikemarkkinoiden toimivuudesta. ETLA:n raportissakin todetaan, että maataloustuottajien neuvotteluasema elintarvikeketjussa on heikko. Maatalous on hinnanottaja markkinoilla. Neuvotteluaseman parantaminen edellyttäisi tuottajayhteistyön lisäämistä nykyisestä.

Raportissa tuodaan esiin myös pienten tuottajien markkinoille pääsyn merkitys. Se on tärkeää kilpailullisuuden ja kuluttajien valintamahdollisuuksien kannalta. Paikallisten tuotteiden pääsy kauppojen hyllyille monipuolistaa suomalaista ruokakulttuuria. Tutkijat arvioivat, että markkinoille pääsyä voidaan edistää parhaiten ketjun toimijoiden yhteistyöllä ja keskinäisen informaation parantamisella.

Olisin toivonut, että raportissa olisi voitu pureutua elintarvikkeiden hintojen läpinäkyvyyteen. Mielestäni Suomessa tarvittaisiin säännöllistä elintarvikeketjun hintaseurantaa. Läpinäkyvyys hinnoissa turvaisi paremmin elintarvikeketjun toimijoiden

oikeudenmukaisen tulojaon, antaisi kuluttajille oikeaa tietoa siitä, mistä eri kustannustekijöistä ruuan hinta koostuu ja paljonko verot muodostavat ruuan hinnasta.

Hyvät kuulijat,

Olen useasti perännyt kotimaiselle elintarviketuotannolle lisäarvoa. Esimerkiksi kotimaisessa pihvilihassa ja karitsanlihassa on kotimaisuuden arvo minusta hyödyntämättä. Uskon siihen, että tämä lisäarvo on pitkäjänteisellä työllä saavutettavissa.

Parhaillaan on valmisteilla pääministeri Vanhasen käynnistämän kansallisen ruokastrategian laadinta. Tässä strategiatyössä etsitään vastausta mm. siihen, miten turvataan elintarvikeketjumme kilpailukyky ja miten saavutetaan kannattavuuden turvaavaa lisäarvoa. Saadaanko sitä korostamalla elintarvikkeidemme turvallisuutta ja esimerkiksi salmonellattomuutta? Vai voisiko gmo-vapaus olla valttimme? Entä luomutuotanto? Tai korkea eläinten hyvinvoinnin taso?

Strategian valmistelussa paneudutaan myös ilmastonmuutoksen asettamaan valtavaan haasteeseen. Mitä maataloudessa on tehtävä ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi ja siihen sopeutumiseksi? Tämä tulee olemaan keskeinen teema myös EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa markkinoiden toimivuuden ja ympäristönsuojelun ohella. Ilmastonmuutokseen kytkeytyy myös kysymys siitä, millä tasolla Suomen huoltovarmuuden on oltava ja miten tämä taso turvataan.

Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaimmin maapallon hedelmällisempiin ruuantuotantoalueisiin. Kuivuus lisääntyy ja juomavedestä tulee pulaa. Maapallon väestö kasvaa uskomattoman kiivasta vauhtia: vuonna 2050 ihmisiä arvioidaan olevan 9,2 miljardia. Ruuantuotannon olisi samaan aikaan kasvettava peräti 70%! Tällainen väestömäärän kasvu yhdistettynä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on todella vaikea yhtälö. Fossiilisten polttoaineiden ja lannoitteiden raaka-aineiden varastot supistuvat samaan aikaan. Näiden arvioiden edessä korostuu jokaisen maan huoltovarmuuden merkitys. Siitä on täällä Suomessakin huolehdittava.

Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteet vaikuttavat maatalouden harjoittamiseen ja erityisesti kotieläintuotantoon. Nautojen hiilijalanjälki on melko suuri, mutta jos laskennassa otettaisiin huomioon nautanlihan tuottamiseen tarvittava nurmiala eli laskettaisiinkin koko tilan hiilijalanjälkeä, päästäisiin eri tuloksiin. Nurmen viljely vähentää maaperästä ilmaan tulevia kasvihuonekaasuja. Ilman naudankasvatusta ei nurmituotantoa tarvittaisi. Lisäksi on muistettava se, että nurmet lisäävät maatalouden monimuotoisuutta.

Arvoisat kuulijat,

Tukipolitiikan osalta voisin mainita erityisesti edellisen maatalouspolitiikan uudistuksen eli ns. terveystarkastuksen vaikutukset nautaeläinten EU-tuessa. Ehdottamme tukimuutokset ovat parhaillaan komission käsittelyssä, ja toivomme saavamme komission hyväksynnän kevään aikana.

EU:n erillisten sonni- ja emolehmäpalkkioiden sijaan tarkoitus on tänä vuonna ottaa käyttöön yksi EU:n nautaeläinpalkkio. Sonni- ja härkäpalkkion nykyisestä hakumenettelystä luovutaan ja siirrytään emolehmillä jo käytössä olevaan

ilmoitusmenettelyyn. Tällöin tuen haku on voimassa ilman eri hakemusta. Tukeen oikeuttavien nautojen tiedot poimitaan suoraan nautarekisteristä. Samalla päätettiin hieman kaventaa AB- ja C-tukialueiden välistä nautan tukiero.

Karitsoille puolestaan aletaan maksaa EU:n karitsapalkkiota. Lisäksi kansallisessa tuessa on uutena tuen edellytyksenä karitsavaatimus. Näillä toimin pyritään vahvistamaan kotimaista lampaanlihantuotantoa ja toivottavasti korvamaan sillä ulkomaista tuontia.

Terveystarkastuspäätöksen yhteydessä päätettiin, että Etelä-Suomen maidontuotannon tukemiseksi aletaan Etelä-Suomessa myöntää EU:n lypsylehmäpalkkiota. Tämä ratkaisu tehtiin yhdessä tuottajajärjestöjen kanssa. Tarkoitus on hieman tasata AB- ja C-alueiden välistä kansallisen tuen tukiero. Samalla sovittiin, että maaseudun kehittämistoimin pyritään edistämään maidontuotannon toimintaedellytyksiä nykyisten kehittämistoimien lisäksi. Näiden toimien selvittäminen on parhaillaan käynnissä. Lisäksi tulee maksuun EU:n kokonaan rahoittama maitokriisilisätuki, noin 0,22 senttiä/litra.

Maidon kansallisessa litrakohtaisessa tuessa otetaan käyttöön huhtikuun alusta alkaen tukikatto, jonka ylimenevälle osalle ei tukea makseta. Tämä raja on esimerkiksi C1-C2 – alueella 3,5 miljoonaa litraa ja C2:n pohjoisella alueella 3 miljoonaa litraa. Tällainen tukikatto nähtiin tarpeelliseksi, koska tuella ei haluta kannustaa jättisuurien navetoiden syntymistä pohjoiselle tukialueelle pelkästään tuen vuoksi.

Vuonna 2011 myös eläin- ja eläinyksikköperusteisiin tukiin tulee asteittain tukiporrastus koko pohjoisen tuen alueelle. Raja on C1-C2 –alueella 700 eläinyksikköä ja esimerkiksi C2:n pohjoisella alueella 500 eläinyksikköä ja C3-alueella 300 eläinyksikköä. Parina ensimmäisenä vuonna rajan yli menevästä eläinyksikkömäärästä saa osan tuesta. Vuodesta 2013 alkaen tukea ei myönnetä ylimenevältä osalta lainkaan. Tälläkin toimella halutaan rajoittaa tuen myöntämistä Suomen oloissa valtavan kokoisille yksiköille. Kokoraja on kuitenkin sen verran korkealla, että rakennekehitystä sen ei katsota estävän.

Sika- ja siipikarjatalouden kansallisessa tuessa siirryttiin vuonna 2009 tuotannosta irrotettuun tukeen. Tämä asettaa alalle haasteen, johon yhdessä tuottajajärjestöjen kanssa vastataan erityisellä sika- ja siipikarjatalouden kehittämisohjelmalla. Siinä etsitään keinoja, joilla alan kilpailukykyä voidaan vahvistaa. Kansallisilla varoilla tuetaan alan kehittämishankkeita. Tehdyn esiselvityksen mukaan alan toimijat näkevät erityistä kehittämisen tarvetta mm. ruokinnassa, tuotannon seurantajärjestelmissä ja niiden hyödyntämisessä koko ketjussa sekä eläinten hyvinvoinnin lisäämisessä.

EU:n mahdollistama, vuotta 2010 koskeva kansallinen tilapäinen lisätuki on Suomessa päätetty ottaa käyttöön. Tuottajajärjestöjen kanssa sovittiin, että tuki myönnettäisiin pääsääntöisesti viime vuosina rakennusinvestointeja tehneille. Ehdotus on komission tutkittavana ja voi olla, että EU:n komission kommenttien jälkeen joudumme vielä muuttamaan tuen myöntöperustetta. Joka tapauksessa tämä tuki maksetaan tämän vuoden aikana.

Viljamarkkinat ovat tällä hetkellä todella tukkoiset Suomessa. Varastot ovat täynnä. Ohran interventio-ostot päättyvät toukokuun lopussa. Kaikki interventioon tarjottava ohra on ostettava. Maaseutuvirasto on vuokrannut siilotilaa Virosta, koska kotimaan varastot eivät riitä. Varastotilanteen helpottamiseen pyritään löytämään ratkaisua neuvotteluissa komission kanssa.

On tärkeää, että kukin viljelijä miettii omalta osaltaan tarkkaan ne vaihtoehdot, joita hänellä on ensi kesänä osoitteettoman rehuviljan viljelyn sijaan. Luonnonhoitopeltoja voi laittaa 15 % tilan peltoalasta. Myös viherlannoitusnurmet tarjoavat vaihtoehdon viljalle. Osassa Suomea rypsin ja valkuaiskasvien viljely on varteen otettava mahdollisuus.

Yksi tulevaisuuden suurista maaseudun mahdollisuuksista on bioenergian tuotanto. Perjantaina julkaistiin selvitysmies Esa Härmälän raportti viljapohjaisen etanolituotannon mahdollisuuksista Suomessa. Hän toteaa, että valtiolla on ympäristö-, energia-, teollisuus- ja maatalouspoliittiset perusteet tukea viljapohjaisen bioetanolin tuotannon käynnistymistä Suomessa.

Selvityksen mukaan bioetanolitehtaan rakentaminen olisi hyvinkin mahdollista ainakin eteläiseen suomeen. EU:n kestävyyskriteeri on täytettävissä Etelä- ja Länsi-Suomen ohran ja vehnän viljelyssä. Härmälä suosittelee, että Suomi käyttäisi tismalleen samaa laskentakaavaa kestävyyskriteerin täyttymistä laskettaessa kuin Ruotsi.

Suomeen mahtuisi maksimissaan 2-3 mittavaa bioetanolia ja valkuaisrehua valmistavaa laitosta, joilla voitaisiin tuottaa 1/2 -3/4 oletetusta bioetanolin käytöstä vuonna 2020. Viljan vientitarvetta vähennettäisiin näin runsaalla kolmanneksella. Samalla parannettaisiin valkuaisrehuomavaraisuutta: senkin tuontitarve vähenisi kolmanneksella.

Toivottavasti Suomesta löytyy yrittäjiä, jotka ovat halukkaita aloittamaan bioetanolin tuotannon Suomessa. Valtiovallan puolestaan tulisi tukea tuotantoa investointituin ja veroratkaisuin.

Arvoisat kuulijat,

Yksi tärkeimmistä lihantuotantomme valteista on eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen ensiluokkaisesti. Tästä valtiosta meidän on huolehdittava jatkossakin. Valtaosa tuottajista hoitaa eläimensä erinomaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriössä on tehty ministerikaudellani paljon eri toimia eläinten hyvinvoinnin eteen.

Vuonna 2008 hallituksen esitys eläinlääkintähuoltolain uudistamiseksi lähti pöydältäni uudelleenvalmisteluun, sillä halusin, että lain perustavoitteeksi otetaan eläinten hyvinvointi ja eläinten terveydenhoito. Uudelleen valmistelussa esitykseen sisällytettiin myös 15 tämän vuoden alusta alkaen täytettävää uutta läänineläinlääkärin virkaa eläinten hyvinvointi- ja tarkastustehtäviin alueellisiin aluehallintovirastoihin.

Vuonna 2009 asetin hyvin laajapohjaisen neuvottelukunnan parantamaan tuotantoeläinten hyvinvointia. Neuvottelukunnan ensimmäisiä tehtäviä on keskittyä eläinsuojelusäädösten muutostarpeisiin.

Säädösten muutostarpeiden selvittämiseksi viime vuonna tehtiin selvitys eläinten hyvinvointisäädöksistä Suomessa ja viidessä muussa EU:n jäsenmaassa. Tämän lisäksi vuoden 2009 alussa on tehty erillinen selvitys Suomen, Tanskan ja Ruotsin sikaloiden rakentamismääräyksistä.

Selvitysten ja eläinten hyvinvointitutkimusten perusteella eläinsuojelusäädöksiä ja investointituen rakentamisvaatimuksia muutetaan. Sika- ja siipikarjatalouden osalta muutokset on tehtävä ennen kuin uudisrakennus- ja laajennusinvestointien tukihaku ennen kesää avataan.

On selvää, että pelkät lait ja säädökset eivät yksin paranna tuotantoeläinten hyvinvointia, vaan kaikkien alan toimijoiden on tehtävä töitä hyvinvoinnin parantamiseksi. Olen keskustellut asiasta ketjun toimijoiden kanssa ja kaikki osapuolet ovat vahvasti sitoutuneet tekemään työtä eläinten hyvinvoinnin eteen.

Minusta on täysin selvää, että suomalaiset kuluttajat tulevat jatkossa odottamaan entistä enemmän panostamista vastuulliseen ja eettiseen lihantuotantoon. Kuluttajien luottamusta kotimaiseen tuotantoon ei ole vara menettää. Säädosmuutosten siirtymäaika on tietenkin oltava pitkiä, sillä äkillisiä muutoksia ei elinkeinon kilpailukyky kestä.

Hyvät kuulijat,

Maatalouden kannattavuuden turvaamiseksi on tällä hallituskaudella tehty tukipolitiikan lisäksi muitakin toimia. Maatalousverotusta on kevennetty mm. korottamalla polttoöljyn ja sähköveron palautusta viime vuoden kesäkuusta alkaen. Pääomatuloveron osuuden voi tästä verovuodesta alkaen valita nolllaksi, eli viljelijän niin halutessa kaikki maataloustulo voidaan verottaa ansiotulona. Tämä helpottaa erityisesti pienituloisempien asemaa. Investointitukivarojen riittävyys on lähivuosina turvattu sillä, että tällä hallituskaudella lisätään yhteensä 270 miljoonaa euroa Maatilatalouden kehittämisrahastoon. Lisäksi mm. tilusjärjestelyjen rahoitusta on lisätty.

Olemme tehneet useita muitakin ehdotuksia maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Valitettavasti osa ehdotuksista on kaatunut Suomen valtion talouden heikkoon tilanteeseen. Osa, kuten määräaikainen pellon myyntivoittovero, jota oli ajateltu vuosille 2009-2010, näyttää olevan erittäin kovassa vastustuksessa EU:n komissiossa.

Vaadin kuitenkin edelleen kustannuksia alentavia ratkaisuja myös kevään kehysriihessä. Siinä tarvitsen myös tuottajajärjestöjen ja tuottajien tukea. Olen sitä teiltä erittäin hyvin saanutkin.

Toivon teille erittäin antoisaa seminaaripäivää.